Tečaj XIX. **NOVICE** List 33.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 14. avgusta 1861.

Razstava v Londonu.

Leta 1851 je bila v Londonu perva velika razstava kmetijskih pridelkov in obertnijskih izdelkov, ktere se je udeležil skor vès svet. Tudi mi Slovenci iz Krajnskega, Štajarskega, Koroškega itd. smo poslali marsiktero reč v tadanjo razstavo. Angež je prebrisana glava. Lever piše v svoji knjigi *), da „Angleži niso pozabili, koliko imenitnih stvarí (kmetijskih pridelkov in obertnijskih izdelkov) so Avstrijanci priterali leta 1851 v London; nikdo ni mislil, da pohlevna Avstrija ima takošne zaklade; zato pričakujejo v razstavi prihodnjega leta 1862 še veliko več rečí viditi, ker v 10 letih se je gotovo marsikaj zboljšalo, marsikaj novega iznajdlo.“

V prihodnjem letu 1862 bo spet razstava v Londonu. C. kr. ministerstvo narodnega gospodarstva je iz Dunaja c. kr. deželnim poglavarstvom, obertnijskim in kupčijskim zbornicam in pa kmetijskim družbam vseh dežel našega cesarstva že razposlalo povabila, naj začnejo priprave delati, da se londonska razstava razglasi po vseh deželah in pa fabrikanti, obertniki, rokodelci, kmetijski gospodarji opomnijo razstave, v kteri se bo to, kar bojo poslali, ako je kaj vredno, razglasilo po celem svetu in potem pot odperla kupčíi sèm ter tjè.

Kakor druge kmetijske družbe je tudi naša prejela od c. k. deželnega poglavarstva povabilo, naj se združi z obertnijsko in kupčijsko zbornico, da bode tudi krajnska, kakor štajarska, koroška, isterska, goriška in vsaka druga dežela avstrijanska nadomestovana v tej razstavi, v kteri bojo vse rečí v 4 velike verste razdeljene. V pervo versto spadajo: rudninske, fužinarske in kemijske rečí, pridelki za živež (tedaj žita in drugi sadeži) in vina; v drugo mašine vsake baže, mnogotero orodje, muzikalni inštrumenti, ure itd.; v tretjo: pavola, predivo, konoplje, svila, volna, kože, kožuhovina, usnje, papir, hišna oprava, železnina, jekleno in nožarsko blago, zlatenina, srebernina itd., lončarsko blago, steklo (glaž) itd., v četerto pa umetniški izdelki malarjev, podobarjev, risarjev, tiskarjev itd.

To je le kratek obris tega, kar se bo v razstavo jemalo, da naši fabrikanti, obertniki, rokodelci, umetniki, kmetijski gospodarji in drugi prevdarijo, kaj bi morebiti imeli v razstavo poslati. Bolj na drobno se bo vse še na znanje dalo, kakor tudi vse to, kar bo treba storiti, da pridejo poslane rečí prihodnje leto v razstavo v London.

„Novice“ bojo tudi v tem svojo dolžnost storile in povedale vse svojim bravcom kar bo treba.

Gospodarske skušnje.

(Kako dolgo ostanejo žita kaljive?) Pripoveduje se o koruzi, da so v Peru v grobih Inkovih našli dolgo pred prihodom Evropejcov v Ameriko zerna tursične, ki so jih v egiptiških urnah našli, in so bile vsajene sila rodovitne; pripoveduje se o pšenici iz grobov egiptovskih mumij, ki je svojo kaljivost več sto let obderžala. Al težko je verjeti, da je to resnica; lahko se pritakne takim rečem sleparija. „Indep. belg.“ terdi, da so goljufni potokazi nalašč med zavitke mumij vtaknili frišnih pšeničnih zern in jih potem radovednim popotnikom za dragi dnar prodali kot prestaro pšenico!

Že L. Vilmorin spričuje po mnogih skušnjah, da — razun ovsa — vse naše žita, če so tudi prav varno spravljene, zgubijo kaljivost, ako so več kot 10 let stare.

To poterjuje po obilnih skušnjah tudi profesor. Fr. Haberlandt. On pravi dalje, da semena naših žit toliko čversteje kalijo kolikor bolj mlade so; toliko prej pa zgubijo tudi svojo kaljivo moč. Najhitreje rež zgubí kaljivost; tudi pšenica zgubí že po malo letih svojo kaljivost. Ječmen obderží kaljivost dalje kot pšenica; koruza pa prekosí še ječmen; najdalje se derží oves, ki je kalil tudi še, ko je bil 11 let star.

(Žarkovo sirovo maslo ali puter se naredí spet dobro, ako se na 1 funt putra vzame 2 funta mleka spod krave (ali frišnega mleka) in se oboje skupaj vnovič mede. Sirovo maslo je potem spet tako dobro, da tudi najkočljivši človek ga ne bo mogel zavreči.

Gospodarska novíca.

(Svilarstvo v Dalmacii). „Serbsk. Dnevnik“ naznanja iz Dalmacije o letošnjem pridelku svile (žide) takole: „Tudi pri nas je letos s židnimi červiči slaba bila; bolezen se je prikazala; zato je cena kokonov zlo nizka bila; po 1 gold. 50 kr. so plačevali funt. Letina se je izperva dobro kazala; al poslednji čas se je obernilo vse na slabo. Nekaj je oplašilo to ljudí, nekaj pa tudi repata zvezda, ki se je kazala na nebu.

(Cukra iz pese) čedalje več delajo avstrijanske cukrarnice, kterih je sedaj že 124. Lansko leto so blizo 15 milijonov centov bele sladke pese podelali v cuker, in ker je ta pesa podveržena davku, so te fabrike deržavi plačale 5 milijonov in 112.000 gold. davka.

(Kmetijska posojilnica) za okrajno pražko se je nedavnej ustanovila; po prošnji poddružnice kmetijske je vlada napravo take posojilnice dovolila. Ta posojilnica (Vorschusskasse) bo menda perva v našem cesarstvu za kmetijske potrebe, in bo nekako tako osnovana kakor naša ljubljanska za obertnike in rokodelce. Ona bo dnar na posódo sprejemala in 5 od 100 obresti (činža) plačevala; razposojevala ga pa med svoje družbenike po 6 od 100. Zastaviti ne bo pri tej posojilnici nič treba, ampak ona bo upala poštenim ljudém brez zastave, kar bo môgla. To je pač lepa naprava.

(Rib) je kakor na Nemškem tudi na Angležkem čedalje manj, zlasti lososov (Lachs) pred 50 leti je veljal funt 4 do 5 kr.; zdaj veljá že čez 1 gold.

(Konjskega mesa) se po „Frauend. Blätter“ čedalje več povžije na Dunaji. Blizo 5000 kónj se vsako leto pokolje v mesnicah dunajskih, ki barantajo s tem mesom.

*) „Austria, her position and prospects.“ London 1861.

Beseda o pravem času

resničnim prijatlom naroda našega slovenskega.

P. . . . Stopili smo v novo dôbo, ki zahteva novo pa marljivo delavnost; kerstiti jo hočem djansko dôbo. Zlasti nam Slovencom se kaže mnogo dela; pa treba nam je namreč še kopati, orati, gnojiti, sejati, vlačiti na polju svoje narodnosti, ako hočemo, da nas ne bodo lenobe in zaspanosti tožili unuki naši, ako ne najdejo sadú ob svojem času, ki bi bil imel pred njimi stati že, cveteti in zoreti, da bi jim le treba bilo žeti, na kupe spravljati, hvaležno vživati sad truda našega in veselo dalje zidati.

Dolžnost nam je torej, da uidemo tej pravični tožbi, ob enem, ko se s krepko besedo potegujemo za obveljavo tudi nam zagotovljenih pravíc prestopiti v djanje; brez tega prestopa nam ni nič pomagano. Da smo dozdaj križem roke deržali Slovenci, nam sicer noben pošten človek, ki vé, kaj smo v malo letih doveršili, očitati ne more; al da bi se bilo dalo še marljivšim biti, se nam pa morebiti more reči.

Ako je to tako, prevažno vprašanje nastane, v čem naj se razvija naša delavnost o sedanjem času?

Gotovo ne v tem, da se vedno le spominjamo žalostnih preteklih časov. Mir jim bodi! Saj so minuli; Bog daj, da se ne zbudé nikdar več!

Tudi ne v tem, da se hudujemo čez nje, ki so tlačili našo narodnost. Bodi jim odpušeno, naj so nam že vedoma ali nevedoma delali krivico in težave!

Tudi ne v tem, da vpijanjeni veselja roke križem deržimo, milejšo zoro, ki nam je napočila, občudovaje in zlatih darov z nebes pričakovaje.

Tedaj v tem, mi kdo poreče, da se berž jutri vpelje slovenski jezik po vseh učilnicah in pisarnicah slovenskih. Ne, ljubi moj, blizo si zadel, pa nisi je uganil. Na vrat na nos je malo kdaj prav in dobro; v hitrici storjeno, je rado zapoznjeno.

Pa nikar ne misli, prijatel moj! da v ravno tisti rog trobim jez kot uni, ki nas psujejo rekoč, da še nimamo slovenskih knjig, učnikov in uradnikov, in že hočemo imeti učilnice in pisarnice slovenske; tudi ne s tistimi, ki našemu jeziku očitajo revšino, nezmožnost in nepripravnost za šole in pisarnice. Čuj le misli moje. Učiteljev domačih slovenskih res zadosti nimamo; al le domá jih nimamo. Preden se pa polna luna premladí, lahko domú dobimo iz Hervaškega, Ogerskega itd. sinove slovenske, ako le vlada djansko dodelí šolstvu ravnopravnost. Tudi pripravnih uradnikov nam zares primanjkuje še; al dajte le ukaz, vradniki se bodo kmali pripravili; saj gré sleherni človek rad s trebuhom za kruhom. Iz Hervaškega in Ogerskega so nam poslali med drugimi tudi mnogo takih, ki so zmožni berž jutri opravljati svojo službo v duhu ravnopravnosti in imamo serce za pravično domačo reč. Tudi nam z vsakim dnevom pripravniši rastejo v mladini naši, ki se čedalje čversteje poprijemlje jezika maternega. Ako se pa tudi koj jutri po vseh uradnijah slovenščina ne vpelje, kar nihče ne zahteva, naj se pa koj vsakemu Slovencu na voljo dá, vlagati pisma v domačem slovenskem jeziku; to tirjati menda vendar ni prenapeto. Z veseljem smo slišali, da so Slovenci po Hervaškem in celó po Ogerskem kmalo znali toliko hervaški in madjarski, da so zamogli z ljudmí govoriti in še celó v pisarnicah v narodnem jeziku jim odpisavati. Ali bi res nemogoče bilo, da se naši uradniki v kratkem vsi ravno tako izurijo v našem maternem jeziku? Le taki, ki se ga nočejo učiti, naj mesto svoje prepusté unim verlim domorodcom, ki so iz Hervaškega in Madjarskega domú prišli.

Da knjig nimamo učilnicam potrebnih, ne tajimo ne sebi ne komu drugemu. Le neumnež sam sebi in zdravniku rane in bolezni pokriva. Al da jih nimamo, nismo krivi mi; krive so spone in verige našega jezika. Pač bi se nam bil posmehoval celi svet, ako bi se mi bili z učilnimi knjigami oskerbovali, pa bi jih bili môli glodali in bi jih ne bil nihče rabil. Dajte nam le naš jezik v šole in pisarnice, kmalo bomo imeli knjig, so „Novice“ naše že večkrat rekle. In tako je prav; kmalo jih bomo imeli, kmalo, pa ne koj čez noč.

Ravno učilnim knjigam se moj svet obrača.

Ker smemo opiraje se na zdravo pamet, nepodkupljivo pravico in cesarske postave terdno se zanašati, da ni več dalječ čas, ko bo mili jezik naš dosegel z drugimi jeziki enake pravice v šolah in pisarnicah, se nam važna dolžnost naklada, pripravljati potrebno gradivo, da se bomo zamogli spoznanih pravic kmalo poprijeti.

Vsaki letni čas ima opravila svoje, ravno tako tudi narodnost v vsaki svoji dobi svojih djanj zahteva. Dokler nam ne pridejo pravice, bodi poglavitna naša skerb, da se borimo za-nje po postavni poti; došle pravice nam pa nakladajo dolžnost, stopiti z učilnimi knjigami na dan. Da bodo pa koj perve knjige dobre in pripravne, se naslednjih pravil deržimo:

1. Z učilnimi knjigami se nam ni preveč prenagliti. Čez noč skerpane niso vredne piškavega oreha. Izverstne dela se le sčasoma veršé.

2. Učilne knjige naše naj so ali izvirne, ali pa saj tako poslovenjene, da se jim ne bode na vsaki strani prestava brala. Ptuje blago naj se spremeni in predela popolnoma v domačo pičo, osolí z domačo soljo in obleče v domače oblačilo.

3. Knjige naj spisujejo pripravni in dotičnih ved popolnoma zmožni možje. Dobrih knjig le opiljen in oglajen jezik ne dela, vednost je treba v pervi versti imeti, v drugi pa umetnosti, jih komu po lahki in kratki poti dopovedati. Javaljne bo spisal izverstno šolsko knjigo kdo, ki mladeži v šoli še ni učil ali je ne učí.

Prepričan sem, da nam ne manjka mož, ki so, kar jezik in vednost tiče, pripravni knjige vsakoršine vednosti izverstno spisovati. Da se pa ne raztrosijo močí, da se jih saj iz začetka več ne loti enega dela, je neobhodno potrebno, da se slovenski domoljubi porazumijo, kteri naj to, kteri to vednost obdeluje. Nasvetujem torej odbor domoljubnih in učenih mož, kteri naj bi to reč v roke vzel, kteri naj pozove vse iskrene domorodce, ki bi se hotli oglasiti pri njem ter naznaniti, kterega dela se hočejo lotiti. Odbor naj bi potem vsako delo le enemu zročil, njegovo delo pa vsem unim, ki so se ga tudi bili hotli poprijeti, dal v spregled, da ne pišejo le kritike ali razsodbe o njem, ampak da zdelano knjigo po svojem mnenju popravijo, dostavijo, kar se jim dostaviti, predelajo, kar se jim predelati treba zdi. Poslednjo razsodbo naj pa izreče odbor.

Po tej poti bi se učilne slovenske knjige, akoravno ne čez noč, vendar kmalo, ako se odbor kmali ustanoví, zgovorile in pripravile za tisk, ki se lahko pospeši, kadar bo na tem, da se vpeljejo. In terdne vere smo, da se ne bomo sramovali na dan z njimi.

„Novicam“ našim, *) ki se trudijo že toliko let za

*) Častiti gosp. dopisnik je, kakor se nam zdí, z dobrim premislikom razodel nazoče nasvete, in da je omenil to, da na vrat na nos ne gré pisati šolskih knjig, je pravo zadel; al po naših mislih je pred vsem tem še treba vediti: 1) kteri nauki (predmeti) se bojo učili slovenski, za ktere naj se tedaj pišejo slovenske knjige, in 2) po kterih izgledih naj se napravijo te knjige, da bojo ugodne za različne razrede šol, in 3) kdo bo določil to: ali deželni zbori, o kterih še celó nič jasno ni, kako deleč bo segala njih šolska oblast, ali pa „Unterrichtsrath“, o kterem se je že mnogo govorilo, pa se vendar še ni rodil na svét. To vse so perve vprašanja ali kakor Nemec pravi „Vorfragen“, ki morejo rešene biti, da se vé kako in kaj. Brez tega ni prave podlage: kaj naj bi se pisalo in kako. Če se knjiga napravi le „in bonam fidem“, pa ne bi obveljala za šolsko knjigo, imajo pisatelji truda obilo, in vse delo njih utegne biti zastonj. Kdo jo bode tudi tiskal brez gotovosti, da bode se prodajala? Nekdanje slovensko družtvo je napravilo g. Hicinger-ja, naj spiše

blagor domovine in priznanje narodskih pravic narodu našemu, bi srečni uspeh tega imenitnega dela privošili.

Legat.

Majhina, pa predraga jezikoslovna drobtinica.

Ko je uni dan nad ljubljanskim Šent-Vidom gorelo, sva pozno zvečer z mojim očetom sedé to in to pogovarjala se; kar nekdo k nama pristopi rekoč: „V Šent Vidu gorí“. — Oče to slišati mene prašajo: „Ali ne bo na gradu na „legat“ zavpil in povedal, kje da gorí?“ — No, to jo imamo, si mislim; serce pa mi veselja zaigra. Prepričati se, je li beseda „legat“ še živa, očeta poprašam, kje da so to besedo slišali? — „Pri nas pravimo, da v Ljubljani vselej na legat z grada pripoveduje, kje da gorí“ — mi oče odgovoré. — Preteklo saboto me stric obiščejo; poprašam tudi njih, ali umejo izrek: „na legat vpiti?“ — Se vé da vem, kaj se to pravi; kakošen pa je legat, tega ne vem povedati; nisem ga še vidil. Ravno to mi moja mlajša sestra poterdi. Legat je tedaj nemški „Sprachrohr“.

Domá pa smo vsi omenjeni v Ribniški fari na Dolenskem. A. Lésar.

Kratkočasno berílo.

Kdor po svetu gré, marsikaj zvé,

ali:

Kako se ujec Koča za „Novičarja“ poteguje.

(Dalje.)

Zdaj se z Mihom pogledata; ta mu pomigne, in kakor sta se že prej pogovorila, začne gostivničar: „Ujec! že zdavnej mi je na jeziku bilo vas vprašati, ali nista z Mihom v kaki žlahti, ker ga niste za pasterka hotli imeti?“

Ujec. Djal bi, da sem mu prav toliko v žlahti, kot tebi.

Janez. Kako pa vendar, da niste njegove matere vzeli?

Ujec. To toliko ümem, kot skrivnost svete trojice.

Miha. Pa kadarkoli je mogla kaka žlahta med vama biti?

Ujec. Sodite sami, sej ste po šolah hlače tergali; jaz tega ne vejm. Tvoja mati je bila mojega očeta bratova hči, ki je kmali po porodu tega dejteta z ženo vred za vročinsko boleznijo umerl, torej je bila tvoja mati le dve leti od mene starejša, in ker sva se v eni šiši porodila, sva tüdi v eni šiši rastla, se prav kot brat in sestra ljübila in se zmirom tikala. Hodila sva vküp k nauku za spoved in obhajilo, zvali so naji gospod, mene Janeza Kočevega, in njo Mino Kočevo; tvojo mater Štefan pa pozneje tüdi Uršo Kočevo. Tako prihajava mi dva od dné do dné veča, hodva vküp na sejm in tako tüdi po Božjih potih. Pripeti se enkrat, ker sva bila ravno na Križni gori, da jo nekdo sproži: „Hencajte! ta sta gotovo ženin in pa nevesta, zakaj enak par se kmali ne najde.“ — „Kaj pa da — zaverne godčev Marka iz naše vasí — kako moreta li ženin in pa nevesta biti, ker on je Koča, ona pa tüdi Koča? — Rejs je, da sem takrat še toliko na ženitvo mislil, kot Türk na svejti kerst, pa besede „on Koča, ona Koča“ mi skorej sapo povzamejo. Vendar to sem še prenesel, to še ni bilo nar veče hüdo. — Pride predpüst drügega leta. Bil je predvečer svete Neže, kar prilomastijo v našo šišo Marka Prijatel, njegov sin Blaže, njegovega očeta brat in pa njegove matere sestreni mož. Nas vse lepo kristjansko pozdravijo in se za mizo vsedejo. Mina pa pri tej priči kot podlasica iz šiše smükne. Kam pa? — tega ne vejm. Kar začne eden starejših mož kramljati, da so slišali, da imamo prav zalo žrebico na prodaj, in da so prišli, če bo mogoče, se za-njo pogodit. Čez to mi je bilo smeha počiti, torej jo naglo iz hiše potegnem, ter naravnost k pokojni materi pred ognjišče tečem in rečem: „Čüjte ljüba mati! Prijatlevi so prišli k nam žrebico küpovat, ker vendar vsak živ človek vej, da zvunaj belca tüdi kar repiča konjskega ne glejštamo.“ — Na to mi mati s smehom odgovoré: „O za božjo voljo vendar! kaj si li še tako mlad, da tega ne ümeš, da žrebica našo Mino pomeni?“ — Vejste, da ko bi bil kdo tüdi verč stüdenčine o svetih treh kraljih mi za tilnek vlil, se ne bi bil tako zlo prestrašil kot takrat. Zmüznem se vès pobit iz veže, grem za šišni vogel in začnem kot malo dejte milo in milo plakati. — Pa tüdi še to sem prenesel, to še ni bilo nar veče hüdo. — Pogodili so se: Blaže je bil zal korenjak in torej tüdi Mina v ta küp dovoli. Na kratko, tisti dan po svečnici je bila poroka in Mina vzame od naše šiše slovó.

Jaz dopolnem svoje 24. leto. Moj stareji brat nima otrok. Kar me eno nedeljo oča k sebi v hram pokličejo in mi rečejo, da se morem oženiti, da naj po svetu pogledam, in če bom ktero po svojem sercu najšel, da bomo vale brez vsega odlašanja pirovali. Prikimam z glavo, pa ne čerhnem ne bele ne černe, ter greva iz hrama in morebiti bi bilo ostalo vse pri starem, ako bi se ne bilo kmali po tem nekaj posebnega zgodilo, to je, Blaže nenadje umerje — in Mina s tem paperkom (na Mihata kazaje) uboga udova ostane. — Čez besedo paperk se smeh vzdigne. — Al ujec mahoma zareží: Kaj je tu se smejati? mar li resnice ne govorim? — Enoglasno vsi odgovorijo: „Res je, res“. — In potolažen pripoveduje možak na dalje: Poldrügo leto po Blaževi smerti mine, kar mi naenkrat misel pride, da če sem jez prec še Koča, da pa Mina več Koča ni, tu ti sam pri sebi dem: Gladi brado! kaj veljá, ko bi Mina spet Koča postala? — Rejs se nisem mislil ženiti tüdi še zdaj; ker je pa to očetova želja, Mina pa sama po mojem sercu bila, se podam nekega dné k njej, ter ji ob kratkem povem, kar me pri sercu teží rekši: „Mina! čuj, oča so mi svetovali se oženiti, in glej! ti si po mojem sercu, ne bi hotla toraj v našo šišo nazaj priti?“ — Ona se zavzame, ter me debelo zraven pa vendar prijazno pogleda in reče: „Janez! vejš, mislim tako ostati.“ — Jaz na to kar ob besedo pridem in se proti vratam vernem. Pa zdajci me za roko prime, ter mehko dé: „Ne prestraši se! če je drügač mogoče, naj se pa božja in pa tvoja volja zgodí.“ — To slišati kot jelen skoz vrata planem, ravnopot k očetu pridervim, jih objamem in ükam: „Oče! oče! sem jo najšel, ki je po mojem sercu.“ — „No! čigava pa je?“ „Naša Mina! naša Mina!“ — „Mina, Blažetova vdova?“ — Prav ona in nobena drüga ne“. — Oča skimajo z glavo rekši: „Ljübi moj Janez! se bojim, da iz te zmesi ne bo peke. Sicer kar se mene tiče, tako ti povejm, da bi bil serčno zadovoljen, pa vidva sta si v žlahti. — Al pomiri se, vale jütri pojdeva h gospod fajmoštru in oni nama bojo to reč bolj na tanko razložili.“ Greva drügi dan k gospodu. Naji poprašajo, kaj da želiva? Jez rüdeč kot kervava pesa, molčim in v tla gledam, oča jim pa povedó moj namen. Gospod na to z laznimi besedami rekó: „Prijatleve Mine ni potreba hvaliti, ker je bolj znana, kot jaz; je pridna, pametna, pobožna, ob kratkem, vse lepe lastnosti ima — (moje serce od veselja vrè) — pa samo ene ji popolnoma manjka — (moje serce kalüje) — in ta je, da ne bo nikoli Janezova žena, zato ker sta si preblizo v žlahti.“ Tisti hip mi je zaveršelo v glavi, kakor volu, kadar ga mesar po čelu z batvo telebi — pa se vendar nekoliko zbrihtam ter rečem: „Gospod! ta ne more biti, ker jaz sem Koča, ona pa Prijateljca.“ — „Ti pa to povem, odvernejo gospod, da tako govoriš, kakor ümeš, in pristavim samo

*

zemljopis. Rodoljubni gospod je storil to; družtvo je prosilo tadanje ministerstvo nauka, naj ga odobri za nižjo realko ali gimnazijo; vrednik „Novic“ je osebno pri gosp. ministru grofu Thunu bil in podpiral prošnjo, — al vès up naš je splaval po vodi — zemljopis ni bil za šole sprejet! To v dokaz, da morajo pred takim početjem vse gori imenovane „Vorfragen“ rešene biti. To je pa le naša osebna misel; prav bi bilo, da bi tudi drugi rekli svojo. Vred.

še to, da bo prej pet krav za groš, kot pa ti Minini mož. Janez! sej si pameten mladeneč! zbij si Mino iz možganov; sej je dovelj še drügih poštenih, pametnih, in pa če že hočeš, tüdi berhkih deklic; boš jo že staknil, če ti je ktera namenjena — za zdaj pa z Bogom".

Odrineva z očetom, prideva iz farovža na cesto ali ülico, jaz skoraj ob vso pamet se še ne pokrijem, temüč vijem in zavijam svoj nov klobük proti domu gredoč, da je prav tak kot valar bil, in drügega nič ne čerhnem, ko te besede: „Jaz Koča, ona pa Prijateljca, pa v žlahti?" — O svet, svet! ali se tebi blodi, ali pa — meni? jaz tega ne razümem. Hem! hem! prej pet krav za groš, kot pa jaz Minini mož?" — za ktero rad bi dal bil kerv, življenje — oh! to je bilo največe hüdo! (Dal. sl.)

Pisma slovenskega turista.

I.

8. avgusta.

Sèm ter tjè sem potoval po svetu, marsikaj vidil in skusil.

Nekega dné grem — povem Vam, da sem „gourmand" — k branjevki; kupim si sira, ga odvijem, pa kaj berem? „Grazer Tagespost"! Serce mi je veselja skakalo; dobil sem s sirom vred tudi „Kalbfleisch"; ogledujem list od spred in od zad in na enem mestu ostali sir postergam in spodaj zagledam — bravec veseli se z mano! εὕρηκα! εὕρηκα! — „Wanderungen" turista dozdaj neznanega skoz slovenske dežele!" Prebiram, prebiram, in čudim se, da more kdo tako nesramen biti, taki genie „kalbfleischern" imenovati. Dragi neznani turist! Spovem se ti pri ti priložnosti: kaj nek so proti tvojimi obrazi: Yorickovo sentimentalno popotovanje, Heine-tovi Reisebilder itd.! Berž si tudi mislim, da taki genie ne rastejo pod Semeringom in Hochgolligom; kaj tacega se more le deleč zunaj v „reichu" roditi. Ti si nam „Land und Leute" hotel z živimi barvami obrisati; izverstno si jo zadel! Slavni francozki malar Horace Vernet se je pri strašni nevihti na jambor barke privezal in germečo naravo za svoje neprecenljive obraze študiral; tako si se gotovo tudi ti pripravljal za te fotografije; iz vsega je očitno, da si bil gotovo — nič se ne brani — kakih 10 ali 15 let pri Nacetu Kurandu ali pri Avgustu Cangu za lokaja. Kar se človek ne učí, pa ne zná, pravi stari pregovor; skušal sem se od tebe naučiti kolikor je bilo v moji slabi moči, in v tem hipu sem sklenil, tudi turistnične pisma pisati.

Toliko sem mislil, mi je treba omeniti, da mi ne bo kdo oponašal, ako „a bove majore discit arare minor". —

Bil sem po navadi zjutraj prozaičen in zvečer sentimentalen. Tako večere sem bledo luno ogledoval, serce se mi je tajalo kakor pomladanski sneg in želel sem spet viditi enkrat slovensko Méko, našo drago, belo Ljubljano.

Ko sem tako proti jugu obernjen molil, me je Bog uslišal, usmilil se je pobožnega Slovenca, ga spravil v vozovlak, ki ga je iz severa v slovensko Atiko, ali kakor po navadi ljudje pravijo, v kranjsko deželo priderdral. — Ginjen sem bil, ko sem bistro, zeleno mater Savo vgledal; še bolj pa me je ganil zagled našega romantičnega Parnasa, našega rujavega, nespremenljivega očeta Golovca. — Pa kaj te mika Golovec, ki še zmiraj gole rebra kaže? — me utegne kdo zaverniti. Oprostite! Vsakdo ima svoje strasti, svoje poželjivosti; nekteri so zamaknjeni v plesnjive krokodile, svitle kebre in nemško kulturo; nekteri v usnje iz nemških kož, bohinski sir in „Grazer Tagespost", spet drugi v „Hansjörgelna" in v žonto na žgancih itd. Kar se mene tiče, sem bil že od mladih let zaljubljen v „Šternalé", v „Roženpoh" in pa v klepetulje tercijalke. Te prikazni sem vedno ogledoval, študiral, in ko sem dolge leta v ptujstvu bival, se mi je grozno tožilo po njih; kolikrat se mi je ponoči sanjalo, da je muzika, in da sem v drevoredu blizo kazine, kjer po starodavni šegi (zakaj da Valvazor o tem nič ne omeni, nisem mogel nikoli izduhtati) naši gizdalini na ograjah sedé, vidil sem defilirati ljubljanske gospé in gospodičine.

Al bile so le sanje in stavil bi bil v loterijo, ako bi mi bil le kak angelj leta mojih prijatelic naznanil; mislil sem na številke 45, 57, 60 itd. do 90, pa sem djal, človek ima včasih slab spomin in se zmoti. Pustil sem tedaj loterijo.

Pridši v naše staro po Jazonu sozidano mesto, se opravim, obrijem, olikam, narodno modro-rudečo-belo zavratnico otvezem in se naravnost ob šestih popoldne v tako strastno ljubljeni, čaroviti šternalé podam. Serce mi je bilo kakor kladvo, žila je bolj berzo kakor po navadi hitela in ko zagledam na kazini staro černo tablico (gotovo še iz časov Martin Lutra) z napisom: „Heute Musik" itd., se nisem mogel več zderžati; solza za solzo se mi vtrinja in kmalo je bila ena ruta premočena! Oh, koliko časa že nisem bil tako ginjen! — Al kaj me še vse čaka? Pod tablico so bile ravno tako mize in stoli kakor nekdaj postavljeni; ravno tako vse vtopljeno v študje kave in leda, in ravno tako so prebirali Triesterco, Presse, Ostd. Post in našo ljubo teto Allgemeine. Škoda, da nisem Canova; upal bi si štiri podobe takih zamaknjenih bravcov napraviti, da bi se kaj dobro reprezentirali na vseh štirih voglih aleje!

Dalje korakam; muzika mične melodije iz Verdi-tove opere igra, in kakor nekdaj, sanjalo se mi je tudi v ptujstvu tako, je bilo vse po starem stanu: gospodiči na ograjah tiho šeptaje so potuhnjeno se prederznili sèm ter tjè izpod klobuka do serca ginljivo kako devo pogledati. — Poslušal sem dalje, ali je na tem glasovitem mestu tudi jezik še ostal kakor je bil nekdaj. — Sam si popiši, bravec, moje veselje, ko na vsakem voglu čujem nemščino z ravno tem Jazonovim akcentom peti, kakor nekdaj brez vse spremembe. Duhtal, študiral in glavo sem si belil, s komu ima ta monumentalna nemščina kako analogijo: ali z „Niebelungenliedom" ali z gotiškim svetim pismom Ulfilovim, ali s staroskandinavskim; pa vse zastonj, nisem je najdel. Kakor ima gosp. D. Terstenjak svoje hipoteze, imam jez svojo, in mislim, da je še Jazon kje pred mostom se vstavši vprašal: „Welche Suppen berden bir ôber hait' essen?" Hvalimo Boga, Slovenci, da imamo še veliko oseb v življenju, ki ta še dozdaj premalo znani monumentalni jezik govorijo! Pa ne zameri, ljubi bravec, če se prederznem pri tej priliki reklame delati in ti naznaniti svoje slavno delo, ki se ravno sedaj v Berolinu tiska pod naslovom: „Vergleichendes Wörterbuch des Jason-germanischen Dialektes oder der sogenannten „vermischten" Sprache, wie sie sich noch in der Sternallee erhalten hat"; veljalo bo le 7 novih krajcarjev (a bôres Špottgelt!) in čisti dohodek je posvečen „der monumentalen Erhaltung der Sternallee."

Ko sem nadalje korakal, so se vsi na tihem dražili nad barvami moje zavratnice, da tako lahkomišljeno simetrijo tega krasnega živega muzea motim. Sèm ter tjè sem slišal: „dôs is ôuch a Slobenier! ali: ôuch a ultra!" Na koncu drevoreda proti gledišču se neki gospod z očali na nosu vstavi, me zasmehljivo od verha do tal meri in na pogledu so se mu besede brale: „Kaj ta norec res misli, da smo v 19. stoletji, ali so po tem takem res „Slobenier" na svetu, ali res misli naše monumentalno sprehajališče in našo monumentalno „vermišt špraho" s svojim vrinjenjem oskruniti? — Bog obvari, ljubi gospod, ako to berete, bi bila moja misel še le-ta, da, ko se z novimi časi čitavnica, slovenske šole in druge reči te baže ustanovijo, naj bi se tudi družtvo naredilo, ki bi čulo nad tem, da bi se „vermišt špraha" v zvezdi na nobeno vižo ne sprenaredila. Bom že skerbel, da bodo Angleži iz vseh krajev raji to Jazonovo zapuščino, kakor pa Hanibalov hrast na Piemonteżko gledat hodili! Val. Zarnik. *)

*) Konec: „4 dni v zl. Pragi" smo prejeli, pa za danes že prepozno. Vred.

Dopisi.

Iz Gradca 8. avgusta. —h— Nemila smert nam je zopet pokosila iskrenega domorodca, kteri se je vestno trudil, obogatiti slovensko slovstvo in pospeševal s svojimi spisi jugoslovensko književno edinost: umerl je namreč 5. avgusta tukaj v 49. letu starosti svoje po dolgi bolezni g. Jožef Drobnić, duhovnik labodske vladikovine in začasni učitelj slovenskega jezika na tukajšni gimnazii, pisatelj malega rečnika ilirsko-nemačko-talijanskega, malega slovensko-nemško-laškega besednjaka, prevodnik nekterih gledišnih iger, nekdanji vrednik celjske „slovenske bčele“ in pisatelj raznih sostavkov v slovanskih in nemških časopisih. Posnemanja vredna je njegova oporoka, ktera se gledé knjižnice in še ne razprodanih knjižnih prizvodov tako-le glasí: „Sve svoje knige ostavljam jugoslavanskoj akademii znanosti.“ Naj bi kdo izmed njegovih starejih znancov, kteri natanjše pozná njegovo celo življenje, obširniše spisal životopis našega pokojnika. — Ena se želja njemu nije spolnila: „da bi mu truplo počivalo v zemlji slovenski“, ker smo je shranili dné 7. avgusta na tukajšnem kamenopoljskem pokopališču. Lahka mu naj bode zemljica in dolgaja pamjat!

Od Slatine pri Rogatcu 7. avgusta. J. Ž-n. — Dolgo smo čakali novega župana; hvala Bogu, da vkljub vsem nasprotnikom smo dobrega in domorodnega dobili, namreč gosp. dr. Jožefa Sok-a, oskerbnika na Slatini. On se je že velikrat skazal dobrega očeta revnih in pomočnika v nadlogah. Pri pervi skupščini srenje 30. dan p. m. je on izvolil za srenjskega pisarja odbornika gosp. Zdošek-a, in mu obljubil 100 gold. letne plače; ko so to vsi odborniki poterdili, je župan rekel, da bo on sam 50 gold. pisarju dal, drugih 50 gold. pa naj dá srenjski svetovavec France Skaza; na to hitro gosp. Skaza listnico v roke vzame in položí 50 gold. na mizo; tako zdaj srenji pisar nobenih stroškov ne prizadeva. Hvala jima zato! Izvolijo si še za srenjskega hlapca dosluženega vojaka Drofenika in mu obljubijo 120 gold. na leto; g. župan dá 20 gold., srenjski svetovavec g. Stajnšek tudi 20 gold., od župana še dobí stanovanje, luč in derva poverh, in tako srenjo le 80 gold. košta. Novi župan je oster proti lenuhom in sumljivim ljudém, drugač pa pravičen mož. Pa tudi ima dobre odbornike, kteri ga bojo v njegovi službi podpirali; med njimi je tudi naš dobri in visokočastiti gosp. nadžupnik Janez Kolin pri sv. Križu. Hvala srenjčanom, da so si tak verle može izvolili; hvala pa tudi gospodom, da se toti butari odpovedali niso, ampak za dobro cele občine to častno ime pa tudi težavno opravilo na se vzeli. — Letina je pri nas srednja; sena je bilo obilno, pšenica je lepa, le na nizkem jo je rija dobila; reží dosti, sadja nič, le jabelk kaj malega; vina v nizkih goricah malo, pa morebiti bo dobro, zato pa cena vina pada; po 60 gold. štertinjak se lahko dobí. — Suša je velika, ako dežja kmali ne dobimo, bo slaba, koruze bo malo, repe, ajdine in korenja ne bo nič. Na krompirji se še bolezen ne vidi. Otave bo zavoljo suše malo. — Slovenščina je začela pri nas veselo cvesti; v šoli se lepo učí, tudi v kancelii že po slovensko kramljajo; tudi so nam gospod okrajni predstojnik v Rogatcu rekli, da kdor bo slovensko pismo jim izročil, bo tudi po slovensko odgovor dobil. Tudi notar že slovenske poklice in drugo pisma med ljudstvo pošilja. Tako je prav in pravično. Terjati moremo, da tudi županije po domače odpisujejo. Gospoda župana in gospoda nadžupnika pa še prosimo, naj bi pomogla, da bi se vert za sadjorejo pri šoli pri sv. Križu odločil in šolski učnik za oskerbnika postavil, ker iz tega bi velik dobiček za celo okolico bil; otroci bi se vadili in učili z drevjem ravnati, in tudi okolica bi veliko drevja iz tega verta dobivala.

Iz celjske okrajne 4. avg. — l — Pretečeno sredo, to je, 31. julija, bil je za dijake naše latinščine dan veselja; po dostalem trudu jela jim je prijetna prosta sapa pihljati. Pri javni razglasbi slišali smo veliko nadepolnih imen imenovati. Pred vsem je pa serce moje veselja igralo slišati verlega mladega Slovenca govoriti slovenski. Govoril je o lepoti svojega materinskega jezika, pa tudi omenil okov, v kterih je zdihoval in v kterih še zdaj žalibog ječi. Govoril je izverstno; beseda mu je tekla prav gladko. Al moje veselje je bilo kmali pri kraji, ko mi nek prijatel pripoveduje, v kakošni zadergi bila je omenjena slovenska beseda. Neki gospod se je mnogo obotavljal, preden je Slovencu dopustil govoriti slovenski na zemlji slovenski! Da bi nobena besedica kakemu nemškutarju v gerlu ne zaostala, je vès prepis prav skerbno popilil in pogladil. Oj, kako je vendar še naša pohlevna in poštena slovenščina povsod varno priklenjena! Res ni se čuditi, da naši hervaški bratje niso imeli več prostora za takošne može, ki le nemščino na altar stavijo, narodni jezik pa za duri! Naproti pa slišimo, da našega poslanca v deržavnem zboru že nekak boljši duh navdaja; pri neki skušnji v učiteljski pripravnici je deželni šolski ogleda to pripovedoval. Bog daj, da bi bilo temu tako. Lep spominek bi si postavil v sercu slovenske matere, in mesto izdajavca slovili bi ga mi in nasledniki naši kakor rešitelja! Prepričan vendar že mora biti, da ga niso Nemci, ampak Slovenci poslali v deržavni zbor, da bi tam za slovenski narod, ne pa za nemškega besedoval. Podal je nek našim českim bratom roko, poznavši, da le v autonomii dežel je za Avstrijo sreča! Bog ne daj, da bi prisiljeni bili preklicati svojo besedo! Gospod poslanec! kakor ste pravični doma v svoji pisarnici, tako pravični bodite tudi v deržavnem zboru — Slovencom. Odprite usta, in potegnite se za naše pravice! — Prihodnjič nekaj o naših srenjskih županih in njihovem „amtiranju“.

Iz Primorja 1. avg. —ova— Cesarski ukaz od 14. julija, s kterim so poslanci poreškega zbora popolnoma raztirani in je zapovedana nova volitev vestnih in zvednih možakov, je po isterski deželi od ene strani ravno s takim velikim veseljem bil sprejet kakor od druge strani z neznano pobitostjo. „A cesár če nam dobro, neka ga Bože živi!“ se je sèm ter tjè slovansko ljudstvo radovalo. Pa s temi besedami ni še vse učinjeno, dragi isterski Slovani! nego ker so vam Njih Veličanstvo novo volitev dovolili, so s tem vašim rokam izročili, da zdaj tudi sami za svoje dobro in korist ne le samo mislite, nego se tudi potegnete in da se ne daste več, kot vzadnjič, zapeljati in pa svoj za sveto vero najdražji zaklad, to je častiti materni jezik, si po vsi sili vzeti. Kaj ne, dragi roditelji! vi učite svojo deco moliti Boga v slovanskem jeziku, v tem jeziku jo učijo vaši duhovni pastirji ali redovnici kristjanski nauk, v tem jeziku se ona učí v vaših ljudskih šolah šteti, pisati in brojiti, v tem jeziku se vam v cerkvah list in sveti evangelj peva in se vam božja beseda oznanuje, — toraj je to jezik, ki ga vam je podaril sam Bog, ki je pervi in poslednji glas vašega življenja, in ta častiti materni jezik, ki je z vašim bitjem in življenjem prav tako zedinjen kakor duša s telesom, ta jezik so hotli vaši italijanski ali pa poitalijanščeni bivši poslanci — slava njihovim verlim protivnikom! — v Poreču spodriniti in vam italijanskega posiliti. — Čujte Slovani! taka se še pri Turkih ne godí. Turški car vladuje Slovane, Gerke, Armence, Sirce, Arabce itd., in akoravno njegovi namestniki ali paši so sploh Turki, vendar pa večidel jezik tistih dežel, v kterih svojega cara namestujejo, umejo, nižji vradniki pa, kakor smo slišali praviti, ga umeti morajo in to za tega voljo, ker se nobeden teh narodov ne sili učiti se — turškega jezika. Zato vam svetujemo, da kadar bote nove poslance v isterski zbor volili, je dobro na to paziti, kako je kedaj in pa kako da še zdaj tiček peva, ki ga voliti mislite. Mi tù ne zabavljamo čez naše italijanske mejaše — Bog nas tega čuvaj! oni naj volijo koga in kterega hočejo;

nego samo to velimo, da to, kar je njim dobro, Slovanom vazda drago biti ne more. — Volite si, dragi Slovani, iskrene in domoljubne možake, naj že bodo gospôda ali kmet; saj imate takih, ki so vam dobro znani in ki jih za slovansko pravo vnete poznate, postavimo: baron Grimšič, bivši predsednik isterske kresije; fajmošter mošenički gosp. Jurinac; oskerbnik Montekukolovih grajščin, gosp. Parisini; pičanski dekan gosp. Coverlizza; odolinski grajšak baron Marenci in še mnogo mnogo drugih verlih mož iz vsakega stanú. Omenjenih gospodov pa ne stavimo tukaj zato, da bi vam jih hotli za poslance siliti; al hotli smo le nektere imena imenovati, da zraven teh morete tudi še na druge misliti in da se nov isterski zbor, kadar se bodo poslanci izmed njegovih udov za Dunaj volili, ne bo izgovarjal, kakor pa pokojni, rekoč: „Nismo za to pripravnih oseb dobili“.

Iz Tersta 10. avg. — Pravi strelec je le tisti, ki pravo zadene; to je že stara resnica. Da so strelci naši pravo zadeli, da so strelce ljubljanske, ki so pod vodstvom gosp. dr. E. viteza Stöckel-na 4. t. m. prišli v Terst, sprejeli z besedo italijansko, slovensko in nemško, naj vam bode to priča, da vam z veseljem podam slovensko pesmico. Tako-le se glasí *pozdrav v Terstu:*

Prijazno k sebi Vi ste nas vabili
Od sinjega morjá v Ljubljano belo:
Z veseljem k Vam je strelcev šlo kerdelo,
Da bi na Krajnskem slavo pridobili.

Robate puške modro smo prožili;
Al sreče malo obrodí nam delo:
Vam je bandero slavno obviselo;
V nevoljo smo se prazni povernili.

Tedaj pa ste sami priropotali
Emone stare strelni zmagovavci;
Rokam obladanim ste prapor dali.

Sicer Teržačanje smo svojeglavci,
Tej Vaši hrabrosti pak ljubeznjivi
Upijemo, spet zmagani: „Bog živi!“

Iz Gorice 9. avgusta. △ — Nekteri gospodje so že po „Novicah“ sprožili misel, kako potrebno da nam je dan današnji imeti v slovenskem jeziku tako knjigo pa obširno, ktera bi obsegla „pravila in izglede“ najbolj potrebnih javnih pisem; postavimo prejemne, plačilne, vozne, gospodarske liste itd. Toliko vam znam povedati, da po takih bukvah že nekteri poprašujejo in želijo, da bi skoraj beli dan zagledale, ker jih mislijo djansko rabiti. Naj bi se toraj gospoda pravnika v Ljubljani, kakor sta napovedala v 29. listu „Novic“ podvizala, tako knjigo na svitlo spraviti berž ko mogoče; kajti vsako obotavljanje narodski reči rano vseka. *) — Slišati je, da po zgledu unih treh županij na Krasu itd. že večkrat omenjenih v vašem listu, tudi še več drugih županij protestira na italijansko dopisovanje deželnega zbora, in tirja čedalje le slovenske dopise. Prepričan sem, da na vsem slovenskem Goriškem so k večem 3—4 županije in to blezo v okolici goriški, ki bi raje laške dopise prejemale, samo iz tega vzroka, ker so župani ali njih tajniki Lahi ali polaščeni, ki slovenskega še brati ne umejo, še manj pa pisati. Ali se ima podložnim vaščanom sveta pravica kratiti zavolj kakega tajnika občinskega, ki iz ptujega pridši domači kruh jé, nikar se pa domačega jezika v djanji poprijeti noče? Smešno in abotno pa je gotovo, ako še kake županije slovenske kakoršne koli javne liste svojim ljudem v inostranskem jeziku spisujejo. Ne zdavno, ko sem sam slišal nektere kmete iz bližnje okolice naše tožiti čez svoje županije, ki jim le laške dopise pošiljajo, kar jim mnogokrat marsikako zabavo naklanja. Možje takošnih nespametnih županij naj bi nikar ne opustili tirjati narodsko pravico. Kdor ne zná, naj se učí!

*) Ravnokar smo prejeli od neutrudljivega domoljuba gospoda dr. Razlaga povabilo na naročbo take knjige, ki ga bomo naznanili v prihodnjem listu. Ker sta po takem odstopila unidan omenjena ljubljanska gospoda pravnika od svojega namena, bi bilo prav, ako bi se gospoda C. in K. pogovorila s gospod dr. Razlagom, da bi se vsi zedinili v tem delu, ki ne išče za se nobenega dobička, pa hoče le koristiti domovini. Vred.

Iz Novega mesta 3. avg. = *) Unidan je nekdo v „Novicah“ omenil o „Saturnu redivivu“, ki je svoje lastne otroke žerl; omenil je tudi, da tudi po Novem mestu tava nekaki duh, kteri želí slovensko ravnopravnost pogoltniti. Z žalostnim sercom moramo poterditi, da se je v našem mesticu res taka godila. Da bi pa vendar le ne mislili drugod, da vsi Novomeščani tako mislimo, kakor naši nemškutarski „purgarji“ in uradniki, smo se jeli v Toman-ovo zaupno adreso podpisovati. Ko je Deschman-ova adresa na celim Kranjskim le 500 podpisov nabrala, upamo, da jih bomo samo tukaj in v okolici tukajšni toliko nabrali. — Kako nemškutarji komarje precejajo, naj mi je dovoljeno, da povem eno sicer smešno, pa vendar resnično. Neki gospod, kterega učenost se tudi v „Preši“ zvira, je menil, da je to, ker so dijaki po slovesni maši obkoncu šolskega leta zahvalno pesem slovenski zapeli, velika „demonstracija“ bila. Temu gospodu bi jaz nič druzega ne svetoval, kakor bolj pridno v cerkev hoditi, da bi se vsaj prepričal, da dijaki zmiraj le slovensko prepevajo. Ne tajim, da včasih tudi kako nemško zapojó; pa to sila malokdaj. Dasiravno ta gospod tako čveká, kakor komaj „Preše“ in graška „Tagespost“, ga vendar ne štejem med tako nevredne, da bi ne mogel, kadar koli pri šolski maši v cerkev stopi, slovenske pesmi od nemške ločiti; zakaj misliti bi bilo po njegovem govoru, da je vselej slovensko pesem za nemško imel, ker demonstracije ne moremo tega imenovati, kar se vsaki dan godí. Pa Bogu bodi hvala! po slovesnem „Bog Tebe hvalimo“ mu je sv. Duh pamet razsvetil; že toliko časa zapečatene ušesa so se zopet razpečatile in — o joj! kaj zasliši? slovensko zahvalno pesem. Njegova nezadovoljnost med tem se dá pač le bolj misliti, kot izreči. Da bi nad njegovo visoko učenostjo bravci „Novic“ ne dvomili, naj pristavim lastne njegove besede, ki jih je sam mogočno izustil rekši: „Wenn meine Herren so praktisch wären, wie ich es bin, so würden Sie in Betreff der slovenischen Sprache anders denken.“ In ta mož je rojen Slovenec in se po svojih opravilih s slovenskim ljudstvom veliko pečati mora. Ne vem tedaj, ali njegova „praktičnost“ v tem obstojí, da ž njimi svoje opravila po nemški opravlja. Ako nam to dokaže, po tem še le bomo se uklonili njegovi „praktiki“; dokler pa tega ne spriča, je njegovo vedenje znamenje, da hoče le zatirati svete pravíce našega slovenskega naroda.

Iz okolice novomeške 9. avg. L. Podgoriški. — Kakor se vidi, bo letos spet Bog pomagaj. Neznana vročina nas tare že delj časa tako, da skorej ne dá človeku dihati. Zemlja je sila razpokana, in ako nam mili Bog kmali kmali ne dá dežja, bo še to zgorelo, kar je doslej ostalo. Več dní zaporedoma že hodimo za dež prosit, pa ga le še ni. Včeraj so se pač vlačili sivi oblaki nad našimi poljanami, pa kaj! ker je padlo iz njih le malo dežja na žejno zemljo — po nekterih krajih, po drugih pa je celó toča bila tako, da se ajdi, prosu v obče vsi poljščini dobro pozná. Spet so marsikteremu zemljaku razderle se sladke nade, koje je gojil v sercu svojem. Bilo je, kodar je ploha potegnila, toliko toče, da bi je bil človek lahko v kadunje nagrabil. Koruna spet to leto ne bo. Že zdaj se suši. Na nekterih koreninah je čisto malo ali pa celó nič zaroda, na nekterih nasproti prav veliko, toda vse je lešniku enako in prehude suše velo kot cunja. Pa tudi z drugo poljščino ni prav nič bolje. Le z grozdjem se precej hvalijo. Ono vliva še hladilne nade ubogemu kmetu v serce. Po nekterih krajih pa je jelo — bodi Bogu milo — presilne suše trebiti se. — Minuli teden so se na Gorjancih, blizo tam, kjer oglje žgó

*) Prosimo, kar ste obljubili. Vred.

za Gradac (fužina za železo take dve uri od Metlike kraj ceste, ki pelje v Černomelj) zložene derva po nekaki nesreči užgale. Zgorelo bi jih bilo okoli 150 sežnjev. Gorelo je dva dní naprej in naprej; gost dim se je vzdigoval iz globeli visoko proti sinjemu nebu. — V celi ondašnji okolici in tudi v Novem mestu se nabirajo podpisi za zahvalnico, koja se bo poslala verlemu našemu zastopniku, gospodu Toman-u. Godí se vse lepo očitno in spodobno. — Ljubljene „Novice"! Ker zahajate na daleč in na široko okoli po svetu, oznanite, da se je zgubil sin neke revne novomeške vdove. Pred dvema mescoma je zginil, pa se nič ne vé in ne zvé kam. Zbal se je svojega mojstra čevljarja in je toraj zapustil mater svojo, koja joka za njim noč in dan. Ker ste tolikanj postrežljive, se oberne otožna mati do vas, da bi ga poiskale. Nemara ga najdete in tadaj razveselite žalostno mater. Star je 16 let pa berhke postave in se piše: Henrik Kastelic. Iskali so ga že vse povsod pri nas okoli, pa ni ga nikjer. Z Bogom!

Iz Gorenskega 10. avgusta. —ž— Z veseljem smo brali, de so Černomeljčani preblazega gosp. dr. Tomana častnega mestnjana zvolili. Pravo, bratje Dolenci! vi ste z nami enacih misel! Le od vseh strani se oglasimo, ter pokažimo, da pest Teržičanov in Iderčanov in nekaj nemškutarjev itd. v Ljubljani še ni vsa slovenska dežela! — Po mnogih straneh na Gorenskem so se že nabrali podpisi — in se nabirajo še vsak dan — za zahvalno pismo, ki se bo našemu junaškemu borivcu za slovenske pravice dr. L. Tomanu poslalo. — Podpisano je od gg. duhovnov sploh, srejnskih županov, svetovavcov, posestnikov, kmetovavcov, rokodelcov, z eno besedo od vseh znamenitih deželnih prebivavcov: in ravno to je glas dežele! Dosihmal je podpisov že več sto. V kratkem bote slišali o tem kaj več.

Iz Krope na Gorenskem 10. avg. n. — Nedavnej je mnogo tukajšnih veljavnih fužinarjev in posestnikov, kterim na čelu je stal verli rodoljub Janez Zupan, zahvalnico poslalo gosp. dr. Toman-u in dr. Bleiweis-u za nju domoljubni trud. Zaupno pismo poterjuje čez in čez nju prizadeve, da bi se vresničila beseda Cesarjeva o narodnih pravicah, in da bi se deželam dala vkljub strastnim centralistom dostojna autonomija. „Če se nad Vama — tako se glasí en stavek v omenjenem zaupnem pismu — repenčijo tudi sovražniki ravnopravne in svobodne Avstrije, se repenčijo tudi nad nami, zakaj Vaji misli se z našimi popolnoma skladajo. Al le serčno naprej; pravica in resnica mora obveljati!"

Od Bleškega grada 5. avg. U—c. — Vsakemu, ki je že pri nas bil, je dobro znano, kakošna pot je bila od Grada do Saspega; ni se moglo drugač iti kakor po blatu in po vodi; vsak je tožil čez to. Vendar staro kopito je ostalo do sedaj. Al hvala gosp. Koširju, kantonskemu poglavarju o Radoljci, da so to delo s pomočjo sosedov iz Grada, Saspega, Dobrave, Podhrama in Ročice v svoje roke vzeli in lepo cesto in most čez vodo naredili. Pri vsem delu pa ni pes zalajal kakor takrat, ko je Judit Holofernovo glavo nesla. Prav lepo se zahvalujejo greske dekleta, ktere so mogle v jesenskem času vodo do kolen bresti, kadar so mogle na polje živino iskat iti. Zdaj bojo gospodje lahko tudi svoje gospé sabo vzeli na Hom, ogledovat ondašnji prijetni slap.

Iz okolice Kranjske 8. avg. Bd. — Unidan pride neka pogorelka ubogajme prosit, s sledečim zlo okorno pisanim spiskom: „Verzeignis: das die Katarina B. Inwohnerin von B. Nr. 32 durch feierprunz am 23. Mai 1861 in ungliek gekommen und Ihr die Nöthige Kleidung und Einrichtung alles ferbrent ist. Gemeinde J. J. Gemeindeforsteer." — Kdaj vendar bodo naši „Gemeindeforsteerji" (župani) po deželi luč belega dne zagledali in namesto tacih spisov po domače pisali. Kaj res mislijo, da so kaj več vredni, če se tako spakujejo? kaj res mislijo, da naš jezik ni tolike častí vreden kakor vsak drug? Sej tudi taki reveži ne gredo med Indijance ubogajme prosit, ampak med Slovence, v kteri deželi živé. Preljubi župani! spoznajte vendar, da samí sebe po glavi tepete, ako se sramujete domačega jezika in pišite po nemški tako, da vsak nemški hlapec se iz vas lahko norca dela. Ali bi se ne glasilo lepše, ko bi bili napravili pogorelki pismo tako-le: „Spričalo. Katra B., gostja v B. hišne številke 32. je 23. majnika tega leta pogorela; vsa obleka in vse pohišje jo je zgorelo, tako, da je reva res usmiljena vredna. Srenja J. J. 10. malega serpana 1861. J. J. župan."

Iz okolice Kranjske 12. avgusta. X — Tudi v okolici naši se z veseljem podpisuje zahvalnica za gospod dr. Toman-a.

Iz Ljubljane 10. avg. Danes moremo veselega serca poterditi, kar smo že unidan omenili, da tudi v naši realni šoli se bo prihodnje leto učil keršanski nauk v domačem jeziku. Med drugimi vzroki, zakaj po predlogu gosp. profesorja Lésarja milostljivi knezoškof dovoljujejo učenje keršanskega nauka v slovenskem jeziku, so izgovorili tudi to zlato resnico, da vsaki nauk, kterega poglavitni namen ni jezikoslovje, se ima učiti v tistem jeziku, kteri je učencom najbolj znan. Ker se keršanski nauk nikjer ne učí zato, da bi se mladina pri nas po njem ptuji jezik učila, je tedaj naravno — pravijo svetli škof — da se pri nas keršanski nauk učí v slovenskem jeziku, in so ob enem s tem dovoljenjem tudi rekli, da radostni pričakujejo slovenski rokopis keršanskega nauka, ki ga je imenovani v slovenščini izverstno izurjeni gosp. profesor spisati se ponudil. Ako bi svetli gospod knez, — kakor je unidan premodri ljubljanski dopisún v „Triesterci" besedoval — ne imeli pravice določiti, kako naj se učí po šolah keršanski nauk, bi bili gosp. profesorja gotovo napotili drugam in ne bili bi sami rešili njegove vloge. Svesti smo se, da ravno tako bo obveljalo tudi v gimnazii naši učenje keršanskega nauka v domačem jeziku in da taka bo tudi, ker je čisto naravno, tudi v naši glavni ljudski šoli; zakaj vsi g. učniki verozakona spoznajo živo to potrebo in so tudi možje, terdni v slovenski besedi kakor v nemški, in če bi treba bilo še v kteri drugi. — Ker že govorimo o slovenščini, naj dostavimo še to, da slavni magistrat ljubljanski lepo napreduje v spolnovanji svoje dolžnosti in da odpisuje po domače, kdor mu po domače piše; doljni Poljančanje so bili včeraj kaj veseli, ko jim je gosp. župan Ambrož njih prošnjo zavoljo štirne rešil s domačo besedo, ki so jo vsi razumeli brez da bi bili hodili od Petra do Pavla po prestavo. In čeravno se ljudém pravica skazuje, se vendar še ni poderl grad ljubljanski, pa kakor smo slišali, še tudi cena „teržiških" čevljev in nogovíc in „idrijskih" čipk ni padla. „Deutschland ist nicht in Gefahr!"

— 1. in 2. zvezek nemškega časnika: „Stimmen aus Innerösterreich", ki ga je, kakor je našim bravcom znano, začel gosp. Andrej Einspieler v Celovcu izdajati, je prišel unidan na svetlo. Z veseljem rečemo, da sta oba zvezka prav mična. Pervi sostavek je pravi „Blaubuch" Husatove in Einspielerjeve pravde, iz ktere se prav očitno kaže, da gosp. dr. Alojzi Hussa ni ne za cemper bolji kot so vsi naši znani pisavci v „Preši", „Tagespošti", „Triesterci" itd.; povsod ravno tiste nesramne zvijače in laží zoper pravično reč. Zanimivi so sostavki „Bureaukratie und Selbstverwaltung", „Skizzen aus den Landtagen und aus dem Reichsrathe" itd. Tudi „Zeitungsrevue" in „Politische Rundschau" so dela izurjenega časnikarja. Radostni pričakujemo prihodnje vezke; tretji pride 1. septembra na dan. Naj bi Slovenci, ki tudi nemški umejo, podpirali hvalevredni novi list z obilnim dopisovanjem in naročnino; saj cena ni visoka; le 2 gold. 50 kr. do novega leta. Gospod Einspielerju pa želimo pred vsem terdno zdravje, da v

mnogih borbah, ki jih bo imel zlasti s svojimi rojaki, bode srečno zmagal.

— Pravila národne čitavnice ljubljanske so gotove in se bojo te dní predložile slavnemu c. k. deželnemu predsedništvu v poterjenje.

— „Triesterca“, kakor stara baba, ktera celi božji dan klepetá, pa vendar nič ne vé, je te dní v eno mer blebetala o nekakem „Slavencongresse“ v Bledu, v kterega bojo prišli slovanski „Verbrüdererji“ iz severa in juga, in da bi izmalala ta „Kerst“ na bleškem jezeru prav fantastično s penzeljnom „akademičnega malarja“ je v odzadek postavila ladijo s 50 „Teržičani“ in „nemškim“ banderom! „Novicam“ ni ne od unega ne od tega nič znano, zato mislijo, da teta „Triesterca“ po svoji znani navadi že spet iz komarja vola napravlja. Z vélikim Šmarnom se navadno začne „saison“ na bleškem jezeru, ki je tako veliko, da ima prostora dovelj za slovanske romarje, pa tudi za tujce, naj ti pridejo odkodar koli in če tudi iz Nemčije pod Lubeljem. — Ravno ta „Triesterčni“ dopisnik oznanuje, da zahvalnica na gosp. Dežman-a, ki jo je osnoval gosp. Issleib v Ljubljani, šteje 560 podpisov; radoveden je vsak zdaj, zvediti imena teh mož. Ker se imena zahvalnice Tomanove niso skrivale, zakaj bi se nek te?

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. *(Iz deržavnega zbora).* Ker je doljna zbornica pretekli teden praznovala, nimamo o nji nič povedati. Gosposka zbornica se je 6. dan t. m. zbrala, pa je bilo komaj toliko gospodov pričujočih, da so môgli 7 odbornikov voliti, kterim naj se izročí v posvèt v doljni zbornici sklenjena postava o odpravi fevdne zaveze Gosp. predsednik opominja gospode, naj pridejo bolj pridno, če ne, ne bo mogel zbor biti.

— 10. dan t. m. je bila deputacija graničarjev pri cesarju. Poslanec Berlić podavši Nj. Veličanstvu pismo je v imenu vseh govoril in prošil, naj ustava hervaško-slavonska se razširi tudi čez granico in graničarjem dovoli, deležnikom biti celega deželnega zbora zagrebškega. Cesar, prijazno jih sprejemši, jim je obljubil komisijo določiti, ki bode preiskavala stan graničarjev. Berlić je na to željo razodel, naj se v to komisijo ne odločijo samo vojaki, temuč tudi drugi graničarji; cesar je obljubil tudi nevojakom besedo v tej komisii.

— Osnova sila ostre nove postave za tiskanje časnikov in bukev, ki je šla kakor strašilo pretekli teden po vseh časnikih, je nek le izmišljena reč.

Česko. Iz Prage 9. avgusta. „Nar. List.“ grajajo dr. Čupra, da je izročil deržavnemu zboru kar gré deželnim zborom, ter ga opominjajo besed neka pervaka centralistov, ki je odkritoserčno rekel: „ako hočeš podreti dervó narodno, vsekaj šolo.“

Hervaško. Iz Zagreba. Pretečeni teden je bil za avstrijansko notranjo politiko posebno važen. 5. dan t. m. je namreč glasoval hervaško-slavonski deželni zbor v Zagrebu o kraljevem predlogu, ki zahteva, naj pošlje poslance v deržavni zbor dunajski. Zbor je sklenil skoraj enoglasno (le samo en poslanec je bil zoper to), da jih ne pošlje. Al tudi drugi predlog, da naj se izreče, da herv. slav. dalm. kraljestvo ima neke zadeve s celim cesarstvom skupaj in da se hoče o tem v dogovor in pogodbo spustiti, kako bi se te skupaj obravnovale, je bil odbit z večino od 69 glasov proti 46, čeravno so bili za-nj najimenitneji domorodci in deržavniki kakor Strossmajer, Mažuranić, Kukuljević in drugi. Da so zoper poslanje poslancov v sedanji dunajski deržavni zbor glasovali tudi največji prijatelji Avstrije kakor Mažuranić, Strossmajer, Haulik in drugi, morajo o tem že temeljite vzroke imeti, kterih gledé na to, kakor se v dunajskem zboru sedanja večina nemških centralistov obnaša, pač ni težko uganiti; al da je večina zbornikov odbila tudi vsakoršni dogovor o skupnih zadevah avstrijanskih, to je zlo osupnilo vse, kterim je blagor trojedine kraljevine pa tudi vseh druzih dežel avstrijanskih in potem takem cele Avstrije pri sercu. „Pozor“ kaže v nekterih sostavkih neugodnost zgolj le nikavne (negativne) politike, in po pravici vpraša: kaj pa sadaj? — V odbor, ki naj po zbornem sklepu osnuje odgovor kralju so bili izvoljeni Stojanović, Šram, Vuščić, Kušlan, Starčević, Kvaternik, Zlatarović, Suhaj in Uhernik.

— Po današnji seji (6. avgusta) deželnega zbora, v kterem so bili deržavopravni posveti končani, je ban ukazal, naj grejo graničarji berž domú. Zoper to se je po predlogu Verbančičevem deželni zbor ustavil ter terjal, naj graničare spet nazaj pokliče, ali pa, če kraljev ukaz to zapoveduje, naj ta ukaz izročí deželnemu zboru, da on o tem sklene.

Ogersko. Iz Pešta. 8. dan t. m. je v ogerskem zboru poslancov glasoviti Deák bral svoj odgovor na kraljev odpis od 22. julija pr. m. Branje je terpelo cele 3 ure. Deák pobija odpis stavek za stavkom; ponavlja magjarske zahteve, ki so bile v adresi izrečene, da naj se postave od leta 1848 popolnoma spet vpeljejo; pravi, da Ogri nikoli ne pojdejo v derž. svetovavstvo na Dunaj, pa da njih deželni zbor tudi ni upravičen spuščati se v posvetovanje te zadeve, dokler ne bodo Erdeljci, Hervatje in Reka vanj poklicani ter se zbor na ta način ne popolni. Končuje pa s tem, da je kraljev odpis nit mejsebnega sporazumljenja pretergal, in da v tacih okolišinah tudi ogerski zbor svoje dogovarjanje ustavlja. O narodnosti vseh druzih narodov pod ogersko krono pravi odpis, da se jim ni nikoli sila godila(!!), da pa poseben zakon more vprihodnje narodne pravíce ustanoviti. — Ta odgovor je v zboru poslancov bil z neizrečenim pleskom sprejet in enoglasno poterjen. Dva dni pozneje so mu tudi magnati ravno tako enoglasno pristopili. Ogerski deželni zbor se vsled tega sam od sebe razide. — Tako se ogersko-hervaško vprašanje za Avstrijo od dne do dne bolj zapleta; upanje, da se bo deržavni zbor na Dunaju s poslanci vseh dežel avstrijanskih popolnil, se je spet, Bog vé za koliko časa, razkadilo, in nemogoče je uganiti, kdaj bo velikih homatij konec. Sklepa zagrebškega in peštanskega deželnega zbora sta si zlo podobna; obá sta pretergala nit z dunajsko vlado; le v tem je razloček, da peštanski zbor je to enoglasno storil, zagrebški pa le z večino 23 glasov. — Vse je radovedno, kaj bo vlada temu nasproti zdaj storila.

Laško 10. avg. Pervi teden tega mesca se je imela nova prekucija začeti na Neapolitanskem in Modeneškem; al puntarji so svojo reč tako slabo poskrili, da je vlada v Turinu vse naklepe dosti pred zvedila, preden je neapolitanski kralj ali kteri njegovih bratov mogel iz Rima v Abruce priti in tam bandero punta povzdigniti. — Sv. Oče so spet popolnoma zdravi.

Poljsko. Po mnogih okrajnah in celó staropoljskih, ki so Rusij vdružene, je začelo zlo vreti. Vlada je napravila dvakrat toliko policije, kakor je je pred bilo, in ji je plačo zboljšala, da bi se ne dala podkupiti.

Turčija. Kakor se kaže, bo Omer paša, vojskovodja turški, vojsko začel zoper Černogorce in sicer že 1. septembra s veliko silo. „Patrie“ piše, da je Omer paša to sam rekel deputacii hercegovinski.

Kursi na Dunaji 13. avgusta.

5% metaliki 68 fl. 10 kr.	Ažijo srebra 36 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 80 fl. 90 kr.	Cekini 6 fl. 59 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.